

DE MENS EN ZIJN ONTSPANNING

1. „Ik wil vakantie worden”

Er was in een zekere stad eens een jongetje van een jaar of acht, dat op een dag vastbesloten zei: „Ik wil vakantie worden”. Hij zei dit toen een buurman triomfantelijk een grappig verhaal vertelde, dat hij pas van een marktkoopman gehoord had. De koopman had, in de praal en de pracht van uitbundige woorden, zoals ze op de markt wel gebruikt worden, uitvoerig betoogd, dat de schoolmeesters slechts één dag in het hele jaar moesten werken, maar dat die ene dag juist koninginnedag was, zodat ze dan toch ook nog vakantie hadden.

Nu, dat rekenkuntje van de koopman hebt U natuurlijk wel door. Vijf uur per dag werken, gedurende vijf of zes dagen in de week, dat 52 maal nemen, en dan maar uitrekenen hoeveel dagen (en nachten) door die uren geheel gevuld worden. Daar de schoolvakanties van aftrekken en zie, je houdt één werkdag over, die dan wel op koninginnedag móet vallen, omdat die nog niet als vrije dag meegeteld was.

En dus zei onze Jan resoluut: „Ik wil vakantie worden”. Alle dagen vrij te hebben, dat was voor Jantje wel heel heerlijk.

Het is natuurlijk niet nodig om de kortzichtigheid, die de achtergrond van de toch wel leuke grap van de koopman vormt, aan te geven, ook al loop ik, door dit na te laten, misschien het gevaar, dat ik alle schoolmeesters, van de „kleinste” af tot de „grootste” toe, tegen mij in het harnas jaag, wat overigens niet zo heel erg zou zijn, omdat ik er toch zelf ook bij behoor en we dan als schoolmeesters weer eens onder elkaar zouden zijn.

Maar hoe aardig het grapje over de vakantie ook is, als het leuk en vol aktie verteld wordt, toch zullen wel heel weinig mensen het eens zijn met de kleine Jan, die „vakantie wilde worden”.

Want wat is dat eigenlijk „vakantie”? Is het iets dat al lang bestaat? Is het zo vanzelfsprekend dat we het woord, maar vooral het begrip reeds net zo lang kennen, als we kennis over de mens in het verleden bezitten? Ieder weet dat dit niet zo is. Vele ouderen zullen zich nog de tijd herinneren, dat langzamerhand ook aan henzelf vakantie werd toegekend. En ze zullen er misschien net zo onwennig tegenover hebben gestaan, als de postbesteller, die, toen hij voor het eerst vakantie kreeg, op hetzelfde vroege uur als anders aanwezig was op het postkantoor, waar zijn plaatsvervanger al bezig was de brieven en kaarten te sorteren voor de dagelijkse postloop. De besteller met vakantie liep daarna de hele route met de vervanger mee, maar torste niet de zware tas en liep niet alle paadjes naar de deuren op. Hij verheugde zich zo over de prachtige dag die hij had en over het gemak en de rust die hem in de oude omgeving die dag te beurt viel.

Voor hem was de vakantie een tijd waarin hij niet werkte, zoals ook de oude betekenis van het Latijnse werkwoord, waaraan we ons woord vakantie ontleend hebben, zegt: ledig zijn, onbezet, vrij zijn. Voor hem was de vakantiedag de tijd waarin het hem vergund was om niet te werken. Hij was zonder bezigheden en hij gebruikte de vrije tijd door zich toe te leggen, door zich te wijden aan het niet-werken, waarbij het werk dat hijzelf anders deed, vlak voor ogen wilde hebben.

Maar hoezeer vakantie ook volgens de taal en vroeger toen ze voor het eerst gegeven werd, met ledig zijn, vrij zijn te maken heeft, de meeste mensen zullen de wijze van vakantie-besteding van onze postbode wel niet ideaal vinden.

De vakantie is in onze tijd een normaal, gewoon onderdeel van het leven, ja, van de menselijke arbeid geworden. We zijn tot het inzicht gekomen dat het voor elke machinerie, ook de menselijke, goed is, een periode van rust, van „smering”, van verfrissing door te maken. En dat wordt bereikt door vrij te zijn, om te doen waar men plezier in heeft, door wat anders te doen, dan wat men

genoodzaakt is dagelijks te doen. Men trekt er op uit, komt in een totaal andere omgeving dan die van elke dag, beleeft het leven in andere vormen en geniet door die verandering de ontspanning die zo nodig is, om na de vakantie weer met frisheid zijn geregeld dagelijks werk te doen. Men heeft in de vakantie zijn gedachten losgemaakt van zijn werk en kan in staat geacht worden, daarna weer als een nieuw mens tegenover datzelfde werk te staan.

En zo ziet men in de zomermaanden velen kris en kras door het land en over de grenzen trekken naar andere oorden. De plattelander — met dit woord bedoel ik niets afkeurenswaardigs, integendeel — zoekt met anderen vaak de grote steden op met een levendig vertier en hun velerlei mogelijkheden voor de meest verschillende indrukken met hun parken, oude gebouwen, nieuwe wijken, musea, concerten en ga zo maar voort. De bewoners van het laagland — gelukkig zijn steeds meer mensen hier financieel toe in staat — trekken naar het bergland. De stedeling zoekt het land op, de bossen, de korenvelden, de duinen, het water of de zee. Hij beleeft het leven in de natuur; hij ruikt de geur van de dennebossen, ervaart de diepe stilte die hij in de grote stad maar al te vaak zeer ontbeert. Hij komt tot rust, tot zichzelf en ervaart het contact met de natuur op een bijzondere wijze. Ook de bewoner van een bepaalde streek heeft vaak met de natuur in een ander gebied een bijzonder contact. Zo zat ik onlangs in de trein van Utrecht naar Den Haag naast een echtpaar uit het buitenland, dat op hun reizen deze treinreis naar onze residentie maakte. Het was een lust te zien hoezeer zij, kennelijk zelf landbouwers, genoten van het vee, de molens, de vaarten en de weiden in de polders, van wat men, wat al te cliché-achtig tegenwoordig zo gemakkelijk de randstad Holland noemt. Ze merkten al de bijzonderheden op, die een dagelijkse reiziger van dit traject al lang niet meer ziet en zorgden door hun spontane vreugde en het eerste zien, dat ook hun medereizigers het landschap weer met andere, nieuwe ogen gewaar werden. Juist een voorval als dit geeft aan, dat — al is het ten slotte helemaal niet nodig — een vakantie in andere omgeving toch wel zeer wenselijk is met name ter wille van de spontaneïteit van het beleven.

Maar ook degenen die door welke omstandigheden dan ook, thuis blijven, zoeken hun lichaam of geest te ontspannen, door een bijzondere tocht in de omgeving te ondernemen, door zich te wijden aan bezigheden voor zichzelf of een ander, waaraan men anders door zijn drukke leven niet toekomt, door het lezen van boeken die de lezer verplaatsen naar andere landen, tijden of omstandigheden. Gelukkig is de aandacht van de uitgevers en schrijvers in de laatste tijden ook steeds meer op goede vakantielectuur gericht.

Een ieder zoekt van nature een ander milieu, andere omstandigheden in zijn vakantie, zoekt een nieuwe dieper doordringende beleving van zijn bestaan, van nature maar toch onbewust. Wie dit doelbewust wil aankweken, opzettelijk vakantievreugd wil smaken door het scheppen van bepaalde omstandigheden, komt bedrogen uit of maakt zichzelf wat wijs. Het opzettelijk denken aan de vreugde of het opzettelijk zoeken er van is te kunstmatig, om ook maar een zweem van echtheid op te leveren. Wat men ook doet, men moet iets in zich hebben van de niet-redenerende, geen vaste plannen hebbende, zwerfende mens in „Het Stille Huisje” van Adrianus Roland Holst, die ook in het gewone het plotseling-verrassende weet te herkennen:

Dwalend over heiden en door lage bosjes,
denkend aan geen enkel nuttig ding —
fluitend zacht en blijde blij en vrij en losjes
kwam ik plotseling bij een huisje, doodstil en verlaten,
dat in schaduw van wat dennenbomen sliep —
waar het lang geleden scheen, en heel tevreden —
zoo stil — want alleen een geitje blaatte.
en een koekoek riep —

Het is immers helemaal niet noodzakelijk het nieuwe ver af te zoeken. Hij die weet te zoeken, vind het als A. Roland Holst ook in zijn onmiddellijke omgeving. Daarvoor is echter nodig dat de menselijke geest frisheid en lenigheid bezit, dat hij in staat is tot waarden, tot onbevangen en fris staan tegenover de dingen. Als we een heel jaar ingespannen ons werk hebben verricht, is een meer of minder grote sleur of gewenning over ons gekomen, die ons ernstig belemmert in onze spontane opmerkingsgave, die onze vermoeidheid verhoogt en die traagheid in reacties ten gevolge heeft.

De vakantie nu is bij uitstek geschikt om de mens tot rust, bezinning en opnieuw ontdekken van zichzelf en zijn plaats in het bestaande te brengen. In dit licht gezien is het duidelijk dat in onze tijd de verdere invoering en verruiming van de vakantie, niet alleen een wens van de werknemers is, maar dat ook de werk-

gevers, die verder zien dan hun neus lang is, het nut en het doel er van, ook duidelijk voor ogen staan. Het is dan ook helemaal niet verwonderlijk, dat velen in onze tijd de stelling verdedigen, die ten opzichte van vroeger zeker revolutionair genoemd mag worden, dat de vakantie een integrerend onderdeel van een goed functionerend produktie-proces vormt. En het zal U helemaal niet verwonderen, dat ik het met die stelling volstrekt eens ben. Maar de toekenning en het langer maken van de vakantie voor velen heeft weer ten gevolge gehad dat men zich in velerlei kringen ernstig inspant, om de mogelijkheden van een goede vakantie-besteding zo ruim mogelijk te doen zijn.

Een goede vakantie is nu, in 1956, een wezenlijk bestanddeel van het leven van de Nederlandse mens geworden.

De vakantie is nodig om de frisheid van het beleven van het leven, ze is nodig om de lenigheid van de menselijke geest te behouden, en op een andere wijze dan de dagelijkse, de eenheid van alle leven te ervaren, meestal in een andere omgeving, in elk geval onder voor de menselijke geest andere omstandigheden dan de normale. Vakantiebesteding moet door iedereen zelf gekozen worden; zij moet passen bij degenen die er van genieten. Dan alleen hebben we de kans, na onze vrije dagen, onze oude vertrouwde arbeid, ons leven weer in een nieuw licht te zien.

De een zal het vinden in het volledig genieten van het spel met zijn kinderen, de ander in een wolk, een meertje, of een prachtig duin, waarvan hij de schoonheid dit jaar voor het eerst of voor de zoveelste maal ziet, weet een ander in een mooie oude gevel, in een oud stadje, in een werkstuk van eigen hand, in de vreugde die een vakantie geeft terwille van een ander thuis doorgebracht. Allen gaan, naar we hopen, na hun vakantie weer aan hun dagelijkse werk, voldaan, maar toch met de verzen, naar eigen omstandigheden gevarieerd, van Pierre H. Dubois in hun gedachten:

De zon de, de wind, de zeeslag op de kusten
het geeft mij altijd dorst naar altijd meer.

De jongen waarover ik het in het begin van deze toespraak had, wilde „vakantie worden”. Hij had ongelijk en gelijk. Ongelijk omdat de arbeid, welke dan ook levensvulling aan de mens geeft en ten slotte solidariteit met de andere mens betekent; gelijk, omdat vakantie thans evenzeer als de arbeid bij de mens hoort, maar vooral gelijk, omdat we eigenlijk allemaal in de vakantie „vakantie moeten worden”, dat wil zeggen, dat we de vakantie zozeer tot een werkelijk deel van onszelf hebben te maken, dat we na de vrije tijd in der daad weer als een vernieuwd mens aan ons dagelijks werk kunnen beginnen.

Mag ik U nu na al hetgeen ik U reeds over de vakantie gezegd heb en gedachtig aan hetgeen U in de komende weken er nog op zondagmorgen over zult kunnen horen, de woorden van Confucius voorhouden, die ik toevallig in een krant las, toen ik, Noorderling, in deze maand enkele vrije dagen in het westen van het land doorbracht? Confucius, één der oudste wijze mensen, zei: Ga heen, overdenkt wat ik U geleerd heb en zorg dat ge het zo snel mogelijk vergeet. Dan hebt ge er later de vruchten slechts van te oogsten”.

Ik wens U allen een goede vakantie toe.

Dr. G. STELLINGA

DE LIBERTIJN, MAANDBLAD VAN DE H.J.G.

1936

19 juli

1956

SPANJENUMMER

ter gelegenheid van het feit, dat 20 jaar geleden de Spaanse burgeroorlog uitbrak. Aan dit speciale nummer werken mede:

ALBERT CAMUS

PABLO CASALS

Dr. G. J. GEERS

J. MARTINEZ GUERRICABEITIA

Ds. G. NUTBEY

AUGUSTIN SOUCY

Een student aan de universiteit van Madrid

Voor de normale prijs van f 0,25

Bestellingen postgiro 584802 t.n.v. de penningmeester H.J.G. te Rotterdam.

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
22 JULI 1956

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Bleyenburgstraat 1, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie en redactie: Humanistisch Verbond, Bleyenburgstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1,— p. kwart., losse numm. f 0,12, buitenland f 4,60 p.j.